

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårdsenheten
Jennifer Hood
031-60 54 85
jennifer.hood@o.lst.se

BESLUT
2007-02-05

Diarienummer
511-86063-2003

Sida
1(9)

Enligt sändlista

Beslut om bildande av naturreservatet Hafsåsen i Åmåls kommun

Innehåll

Beslut om bildande m.m.
Syfte
Beslut om föreskrifter
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Ärendets handläggning
Skälen för beslut
Upplysningar
Ersättningstalan
Kungörelse
Hur man överklagar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Sakägarförteckning
Bilaga 5. Besvärshänvisning O4:1
Bilaga 6. Sändlista

Administrativa uppgifter

Namn:	Naturreseptatet Hafsåsen
RegDOS ID	2005561
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Åmåls kommun
Ungefärlig mittpunkt	130833 – 654765
Fastigheter och ägare:	<i>Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)</i>
Nyttjanderättsinnehavare:	<i>Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)</i>
Areal (ha):	50
Förvaltare:	Västkoststiftelsen
Naturgeografisk region:	Dalslands kuperade skogslandskap
Objektskategori:	Sö, skog av särskilt värde för flora och fauna
IUCN-kategori:	1a Strikt naturreseptat

Beslut om bildande m.m.

Länsstyrelsen förklarar det område som avgränsats på kartan i bilaga 1 som naturreservat. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808).

Naturreservatets gränser ska märkas ut i terrängen.

Namnet ska vara Naturreservatet Hafsåsen.

Länsstyrelsen fastställer skötselplanen i bilaga 3. Beslutet är fattat med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Länsstyrelsen utser Västkoststiftelsen som förvaltare av naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 21 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara branter med lövrik blandskog som utgör livsmiljö för en rik kärlväxt- och kryptogamflora, bl a pepparporella.
- Utveckla hyggen och ungskog till lövrika miljöer med mycket död ved, så de fungerar som lämpliga livsmiljöer och födosöksområden för vitryggig hackspett.

Syftet skall tryggas genom att:

- Hela området skyddas mot produktionsinriktade avverkningar och andra skogsbruksåtgärder.
- Äldre lövrik blandskog i branterna lämnas till fri utveckling.
- Naturvårdsinriktade gallringar genomförs i ungskog och på hyggen för att gynna förekomst av lövträd och skapa lövrika miljöer med gott om död ved.

Beslut om föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar att följande föreskrifter ska gälla i naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

A. Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden (7 kap 5 § miljöbalken)

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. uppföra ny byggnad eller anläggning.
2. uppföra mast, antenn, torn eller anlägga mark- eller luftledning. *Markägaren har dock rätt att uppföra jakttorn efter samråd med Länsstyrelsen.*
3. anlägga väg eller parkeringsplats.
4. spränga, borra, gräva, schakta, utfylla, tippa eller dika.
5. anordna upplag.

6. avverka eller utföra annan skogsbruksåtgärd. *Jakträttsinnehavare får underhållsröja befintliga siktgator för jakt, men det är inte tillåtet att röja nya siktgator.*
7. ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle.
8. bedriva täkt i någon form.
9. plantera in främmande djur- eller växtart.
10. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel.

Föreskrifter enligt A ovan gäller inte i följande fall:

- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.

B. Föreskrifter om skyldighet att tåla visst intrång (7 kap 6 § miljöbalken)

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas.

1. Märka ut naturreservatet i terrängen.
2. Sätta upp informationstavlor.
3. Gallring och röjning i den mån markägaren inte, efter samråd med förvaltaren, själv utför dessa åtgärder.
4. Genomföra undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

I den till detta beslut hörande skötselplanen (bilaga 3) framgår i detalj var anordningar ska utföras och åtgärder vidtas.

C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet (7 kap 30 §)

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. framföra motordrivet fordon annat än i samband med uttransport av fäلت vilt med s.k. älghugare eller motsvarande.
2. gräva upp kärllväxter, samla in svampar, lavar, mossor, landmollusker och insekter, med undantag för matsvampar.
3. skada eller ta bort levande och döda träd och buskar, även vindfällena.
4. ställa upp husvagn/husbil.
5. göra upp eld.
6. utöva klättring i bergsbranter.

Föreskrifter enligt C ovan gäller inte när förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.

Beskrivning av naturreservatet

Reservatet Hafsåsen är 50 ha stort och ligger vid Knarrbysjöns östra strand, strax norr om Fengersfors i Åmåls kommun. Området karaktäriseras av den 2,5 km långa och kraftigt sluttande västbranten som i avsatser stupar ned mot Knarrbysjön. Den högsta delen av åsen utgörs av mer avrundade bergsryggar med en mager tallskog på tunnare jordar och hållmarker. Den kraftigt

kuperade terrängen skapar en varierande tjocklek på jordtäcket, vilket sätter sin tydliga prägel på vegetationen.

Västbranten utgörs till stor del av äldre örtrik granskog med inslag av asp, ask, lönn och lind. På vissa delar i rasbranter och raviner dominerar lövskog. Terrängen är skiftande och består av höga lodytor, sippervattenytor, rasbranter av skiffer- och blocktyp samt näringsrika tvärdalar där bäckar letar sig ned. Högvuxna granar dominerar i ett trädskikt där inslaget av ädellövträd som lönn och lind är påtagligt i de rikaste branterna. I fältskiktet växer rikligt med signalarter och rödlistade arter.

Det finns gott om död ved i området. Grov död ved anrikas snabbt i den överåldriga granskogen och detta substrat förväntas öka i framtiden. Lågor och torrakor samt lodytor och block i västbranten hyser en värdefull och mycket artrik kryptogamflora, där pepparporella, *Porella arboris-vitae*, är den mest skyddsvärda arten (rödlistad som EN, starkt hotad). Pepparporella förekommer på två områden inom Hafsåsen. Förekomsten här är förmodligen den rikligaste i landet och arten finns endast kvar på ett fåtal lokaler i södra Sverige.

I överdelen av branten finns döda aspar och björkar där vitryggig hackspett (rödlistad som CR, akut hotad) har setts födosöka. I södra delen har slutningarna närmast sjön tidigare avverkats och idag består detta område av unga asp- och björkskogar. Även i norra delen av branten har vissa avverkningar skett. På den hyggesmark som finns här sker en kraftig föryngring av löv. På höjdplatån tunnas jordtäcket ut och det blir allt näringsfattigare. Gles tallskog med ris och ljung i fältskiktet dominerar till stor del. Här är skogen till viss del påverkad av skogsbruk.

Enligt ekonomiska kartan från 1890 var Hafsåsen tidigare bevuxen med barrskog och i branten även blandskog. Större delen av området nyttjades som utmark. Omgivningarna har under senare år påverkats av vägdragningar och skogsbruksåtgärder. Jakt på småvilt och klövvilt förekommer i reservatet. I norra delen av området finns lämningar av en silvergruva med tillhörande gruvgång från 1700-talet (RAÄnr 58).

Området utnyttjas bara i ringa utsträckning för friluftsliv. Strax söder om reservatet finns en badplats och det är i första hand vattenområdet och stränderna som besöks. Bebyggelse och andra anläggningar saknas helt inom området.

En mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen.

Planeringsbakgrund

I Åmåls kommuns översiktsplan redovisas området öster om Knarrbysjön och andra områden kring sjö- och kanalsystemet som *områden med särskilda ekologiska värden*. Området som omfattar Hafsåsens västbrant redovisas också som *skyddsvärt naturområde*. Enligt rekommendationerna skall sär-

skild hänsyn visas naturvärdena i dessa områden. Biotoper för hotade skogsarter och biologiskt rika miljöer som ängsskogar bör bevaras. Längs en 200 meter bred zon kring Knarrbysjön gäller strandskydd. Området berörs inte av några riksintressen. Skogsstyrelsen har inom området pekat ut fem nyckelbiotoper och två områden med naturvärden.

Ärendets handläggning

Området utpekades i rapporten *Värdefulla skogsområden i Dalsland* av Naturskyddsföreningen Norra Älvsborg 2001. En fördjupad inventering av området genomfördes 2002. Länsstyrelsen tog under vintern 2003/2004 initiativ till reservatsbildning av området.

Ann-Marie Lindhé och Kristina Höst Lindhé har, som berörda mark- och sakägare, förelagts enligt 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m m att yttra sig över förslag till beslut med föreskrifter och skötselplan.

Förslaget till naturreservat har remitterats till Åmåls kommun och Skogsstyrelsen.

Västkuststiftelsen, LRF Väst, Åmålsbygdens Naturskyddsförening, Naturskyddsföreningen Norra Älvsborg, Vitryggsgruppen, Dalslands botaniska förening samt Västergötlands botaniska förening har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

Yttrande har inkommit från Skogsstyrelsen, Åmåls kommun och gemensamt yttrande från Naturskyddsföreningen Norra Älvsborg och Åmålsbygdens Naturskyddsförening. Samtliga tillstyrker reservatsbildningen. Naturskyddsföreningen föreslår dessutom några mindre tillägg i skötselplanen, vilka Länsstyrelsen i stort sett har tillmötesgått.

Yttrande har inkommit från markägarna. Av redogörelsen nedan framgår att Länsstyrelsen med anledning av yttrandet gjort några ändringar jämfört med tidigare förslag till beslut.

Markägarna motsätter sig bildandet av naturreservat alternativt att reservatet bör göras betydligt mindre. Länsstyrelsen bedömer att reservatet inte bör göras mindre för att områdets höga naturvärden ska bestå och syftena med reservatet ska kunna uppnås. Länsstyrelsen har redan tillmötesgått markägarna genom att göra reservatet mindre än ursprungsförslaget.

Markägarna anser vidare att föreskriften om att förbjuda okopplad hund i reservatet inte är relevant. Länsstyrelsen har efter övervägande tagit bort föreskriften.

Markägarna framför önskemål om rätt för jakträttsinnehavare att utföra sikt-gateröjning. Länsstyrelsen har förtydligat föreskrift A6 så det framgår att det

är tillåtet för jakträttsinnehavare att underhållsröja befintliga siktgator, men inte röja nya siktgator.

Markägarna föreslår tillägg i beslutet vad gäller skyddszon och insektsklausul. Av detta beslut framgår att när beslutet om naturreservat har vunnit laga kraft övertar staten det ansvar som markägaren tidigare hade vid insektsangrepp, enligt 29 § skogsvårdslagen.

Markägarna motsätter sig att skyltning till reservatet sker från allmän väg. Av skötselplanen framgår att två informationsskyltar ska sättas upp intill reservatet, men det är inte aktuellt med skyltning från allmän väg. Länsstyrelsen och förvaltaren har för närvarande inga planer att ta initiativ till sådan skyltning.

Markägarna motsätter sig att förvaltaren fastställs i detta beslut, och föreslår att Skogssällskapet ska förvalta området. Länsstyrelsen har emellertid skyldighet enligt 21 § förordningen om områdesskydd att fastställa förvaltare i beslutet om reservatsbildning i den händelse att någon annan än Länsstyrelsen ska vara förvaltare. Denne alternativa förvaltare ska stå för alla kostnader som förvaltningen medför. Västkuststiftelsen har dessa resurser och förvaltar en stor del av naturreservaten i Dalsland.

Markägarna framför även synpunkter vad gäller frågan om ersättning och ombudskostnader. Länsstyrelsen förtydligar att dessa frågor tas upp i samband med förhandlingen.

Värdering genomfördes våren 2006 och förhandlingar om ekonomisk ersättning till markägarna pågår.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Området vid Hafsåsen har höga biologiska värden och utgör livsmiljö för en lång rad hotade och skyddsvärda arter. De främsta naturvärdena återfinns i västbranten, bland annat i form av en mycket artrik flora av kärlväxter och kryptogamer med åtskilliga rödlistade arter och signalarter. Området är en av få lokaler i Sverige för den starkt hotade mossan pepparporella, och vid Hafsåsen finns troligen den rikligaste förekomsten av mossan. Områdets höga naturvärden påverkas negativt av ett fortsatt produktivt skogsbruk i området, genom att avverkningar och andra skogsbruksåtgärder kan förändra och påverka mikroklimat, beskuggning, ljus- och näringsförhållanden samt förlust av substrat och livsmiljöer.

Hafsåsen ligger i en av de lövrika trakter i Dalsland som har utpekats som särskilt betydelsefulla för den vitryggiga hackspetten. Bildande av naturreservatet utgör därmed ett steg i det åtgärdsprogram som syftar till att säkra och skapa lämpliga häcknings- och födosökmiljöer för den vitryggiga hackspetten. Inom reservatet kommer vissa skötselåtgärder att genomföras i syfte att på sikt öka tillgången av lövdominerade skogar och död ved.

Miljömål

Naturreservatet utgör ett led i arbetet med att uppnå det av riksdagen antagna miljömålet *Levande skogar*. Genom reservatsbildningen ökar möjligheten att nå delmålet 12.1 vad gäller avsättning av skyddsvärd skogsmark som naturreservat.

Intresseprövning

Med hänsyn till områdets värden och naturreservatets syften kommer pågående markanvändning att avsevärt försvåras. Länsstyrelsen bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken finner Länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna m.m.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med reservatet. Om det finns det synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap 7 § miljöbalken).

Gagnvirke

Alla virkessortiment inkl. grenar och toppar (GROT) som tas ut ur området med stöd av föreskrifter och skötselplan tillfaller reservatsförvaltaren.

Insektsangrepp

Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen kommer efter naturreservatsbildningen att vara statens ansvar.

Annan lagstiftning gäller som vanligt

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning som vanligt. Lagar och föreskrifter som bedöms vara av särskild betydelse för att syftet med naturreservatet ska uppnås är t.ex. följande:

- Regler om körning i terräng i terrängkörningslagen och terrängkörningsförordningen.
- Regler om fridlysning av växter och djur i miljöbalken och artskydds-förordningen.
- Strandskyddsbestämmelser.

Förvaltare och förvaltningsuppgifter

- Förvaltare är Västkoststiftelsen. Förvaltningen ska ske i samverkan med berörda markägare och Åmåls kommun.
- Naturreservatets gränser märks ut i terrängen genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.

- Förvaltningen bedrivs enligt den skötselplan som fastställts av Länsstyrelsen. Skötselplanen ska ligga till grund för naturreservatets skötsel och ska vid behov revideras.

Ersättningstalan

Om överenskommelse om ersättning inte kan träffas, måste sakägare som vill göra anspråk på ersättning eller inlösen väcka talan i Miljödomstolen som får avgöra ersättningsfrågan. Sådan talan måste enligt 31 kap 13 § miljöbalken lämnas in till Miljödomstolen inom ett år efter att detta beslut vunnit laga kraft, i annat fall förlorar sakägaren rätten till ersättning.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling och i Göteborgs-Posten, Provinstidningen Dalsland och Nya Wermlandstidningen.

Föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen i författningssamlingen och gäller omedelbart även om de överklagas.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bifogat formulär O4:1.

I detta ärende har länsöverdirektör Göran Bengtsson beslutat. Biolog Jennifer Hood har varit föredragande. I handläggningen har också deltagit naturvårdsdirektör Sven Swedberg, länsantikvarie Bo Åkerström, arkitekt Carl-Axel Hallén och länsjurist Erland Josefson.

Göran Bengtsson

Jennifer Hood